

A SÁGHI HEGYKÖZSÉG TÖRVÉNYEI.

Nemes Vasmegyében Kemenyes alatt lévő *Sági**) szőlőknek és hegy-ségnek törvényei, mellyek azon hegységnek régi törvényeibül és szokásibul öszvöszedegettetvén articulusokra kiosztattak; mely articulusokat hogy szentül megtartsák, főképpen azok, akik belső és külső hegybeli hivatalokra választatván lépnek, hűtellel ezekben foglalt czikkelyekre köteleztetnek, azonnal, a meglett választáskor, az hütöket, magyarországi hazánk bevett törvénye szerint, semmit abbul ki nem hagyván, letennyi tartoznak, hogyha pediglen valaki visszavonyó tapasztaltatnék lennyi, az ilyen hütletételben, azonnal ki-ki 4 forintra büntetődjék, kinek is fele az olyanon templomra desummáltassék, minthogy azon Isten és az ő szent dücsösége promoveáltatik az maga házában, a kinek ebbeli hüt le nem tétele által tisztelete sértetődik, fele pediglen lészen a hegybelieké.

És hogy ez minden változás nélkül végbenmennyen a vigre is, alább mód szerint az hütnek formulája így következik: Én N. N. esküszöm az élő Istenre, aki atya, fiu és szentlélek egy Isten, boldogságos szüz Máriára Isten annyára és Istennek minden szenteire és választottira, hogy én mindenekben, mindeneknek akiknek valami hegy-ségbeli dolgot illető pöre és dolga előttem föl és tisztemhez és hivatalomhoz tartozandó lészen, minden személyválogatás nélkül, boldognak boldogtalannak, szegénynek gazdagnak, félretevén mindennemü atyafiságot, szomszedságot, könyörgést, ajándékot, kedvezést, szeretetet és gyűlölséget, igazságot, az Isten és ezen articulusok igazsága szerint amennyire a Fölséges Isten tudnom adta, törvényt teszek, mindeneket világosságra hozván, megmondván és akiknek illik, megjelentvén. Isten engem ugy segéljen, boldogságos szüz Mária és a Jesus Christus üdvös-séges körösztinek az ő jele.

Articulus Primus. A szőlőknek ujonnan való építésekrül és szabadságok idejékrül.

1. Ha valamely ember, ezen Ság hegyin szőlőt akar ujonnan plántálni, olyan helyen, azmelyen szőlő még niem volt, vagy ha volt is, de

*) Tehát éppen a boráról híres *sági* hegynek törvényeiről van szó:

már az rigi parlagság miatt, az szőlőtük teljességgel ugy kivesztek belöle, hogy éppen uj szőlötöveket köll abban plántálni, az ollyan parlagot az rigi urak, mint más szőlőhegyeken is, 12 esztendeig való szabadsággal szokták föladni, ezen a hegyen is, nemkülönbén nyomósan cum oculata revisione, in facie loci, olyatin irtásnak súlyos vagy könnyü munkáját consideratióban vévén, consequenter a proportione szabad esztendőket determinálván, azután azon szőlőnek gazdája kivévén hegységet, hegyvámoltassa meg azon szőlöt, arrul azután esztendönkint hegyvámot és désmát az uraságnak adni tartozik.

2. Ha valaki ollyan pusztá szőlöt véssen föl, amelyben még a régi tövekbül lehet a szőlöt szaporitanyi, annak minémősége szerint, azmint érdemes, adnak az urak szabadságot.

3. Minthogy pedig még megeshetik, hogy valamely szőlősgazda távul lakván szőlőjétül, valami háboruság, betegség, vagy szegínysége miatt a szőlejét, egy s két idén metszetlen vagy kapálatlan hagyáná, azután pedig jobb módja lévén annak munkáltatásában azt megmunkálná, azért a rigi eleink s más hegységeknek is törvények szerint, a szőlő 3 esztendeig az urakra nem száll és senki 3 esztendeig föl nem kérheti. Három esztendő mulván pedig, ha mégis munkanélkül hagyatik, vagy ha valaki tapasztaltatik abban, hogy szőlőnek neglectusával inkább pusztul a szőlő, hogysen épüljön és csak imigy-amugy hol metszi, hol kapálja a szőlöt, az ollyant az urak másnak föladhassák, annak, aki föl fogja kérnyi.

4. Hogy valaki valamelly ember szőlőjét orozva ne kérhesse, s s mindannak akinek a szőlőhez jussa vagyon, kárt, mind az uraknak, az hegységnek is aggságot ne szerezzon, ami eleink azt rendeltik, hogy aki szőlöt akar fölvennyi jelentse meg szándékát az hegyesternek, azok az ollyan embert recommendálják az uraságnak, ugy adjanak annak az urak is levelet, másképpen aki más szőlejét titkon fölkeri büntettetik 4 forintra.

5. Aki valamely pusztá szőlöt vagy irtást csak azért kér föl, hogy abban lévén Isten áldásából egy idén gyömölcs azt elhordhassa, az szőlöt pedig nem munkálja, hanem gyümölcstelen üdö lévén, abban hagyja, mivel az illyen ember csak az urakat és a hegységet csalja, azért büntettetik 4 forintra, ugy aki csak kasálja avagy szántja a szőlő lábját, a szőlöt pedig nem munkálja, hasonló büntetise.

Articulus secundus. A hegyesterekrül, szőlőpásztorokrul, azoknak tisztokrül és füzetésekrül.

1. Hogy annál nagyobb örizetben legyenek szőleink, az igazság is annál helyesebben hegységünkben kiszolgáltathassék megtartatott elejérül

fogva nálunk az, hogy hegymester rendeltessék, kettő ezen sági szőlősgazdák közül, belső hegymestereknek, harmadik pedig az vidékiek közül külső hegymesternek rendeltessék és válosztassék, kik mindenkor Szent-György-napkor hivattatván, hiteles szavu, arra érdemes, tisztességes életű és hegységünk törvényt tudó, embérséges emberek legyenek, hogy tiszteket illendőképpen véghezvihessék és ugyan Fülöp-Jakab-napkor, a *gyepün belül* megis esküdtessenek, az helységnek fő esküdttje által, kitelvén pedig esztendejek, erővel az hegység meg nem maraszthatja őket, ha megmarannyi nem akarnak, ha pedig megmaradnak, azon hűtekre, amint előbb megesküdtének, megtartassanak és ujabban ne esküdtessenek.

2. Hogy pedig a szőlő- és gyümölcs-ériskor, valami tolvajlások, bitanglások vagy marhák által való kártételek, az hegyen ne essenek, minden esztendőben Szent-Lőrincz-napkor, vagy ha az üdő úgy kívánja előbb is, két szőlőpásztor az hegyben állittassék, akik megesküdtetvén az hegymester által, törvény szerént tisztekben híven eljárjanak mindenekben, míg az szüret után, az szőlők a hegymesterek által meg nem szabadíttatnak.

3. A szőlőpásztorok tisztí abban áll, hogy az tolvajt, ki szőlőt avagy gyümölcsöt lop, megfogják, rajtakapván, a nappali tolvaj büntetetik 33 pénzre, az éjjeli 4 forintra, föntmaradván az uraknak, hegységnek és az káros embernek kereseti és büntetése, a hegymesterek is hasonlóképpen bánhatnak a tolvajjal.

Excipe. a) Ha valami úri ember bemégyen a gyepün belül és az szőlőpásztort háromszor megkiáltja, az előjövén, adjon neki ételre akár szőlőt, akár gyümölcsöt, ha pedig a szőlőpásztor a kiáltást nem hallván elő nem jönne is, 2 vagy 3 fej szőlőt és gyümölcsöt is ételire szakaszthat magának, ha pedig tékozlást térszen megbüntettetik.

b) Az egyházi ember is, egy hétben, vagy szerdán, vagy szombaton, egy napot választván magának, akár szőlőt, akár gyümölcsöt, nem mindenkor egy embernek szőlejéből, vagy minden gyümölcsét elhordván, hanem ha egyszer egyikiben mégyen, másodsor másikába menjen, annyi gyümölcsöt is vévén, hogy az szőlősgazdának is maradhasson és panasza ne lehessen, egy kis keszkenővel elvihet, el nem felejtkezvén ez illetén jó akarat vevísbén, embérségnek kötelességirül. Ebben való mértékletlenségért se a szőlőpásztorok, se a hegymesterek pörben ne essenek az egyházi emberrel, hanem azt megtisztelvén szép szóval intsék és az uraságnak megjelentsék.

c) A szőlőpásztor és hegymester, ahol és amennyi szükséges, akár gyümölcs, akár szőlő légyen, szedhet maga ítelére, de keszkenővel; zsákkal avagy tarisznyával s más egyéb edinnyel házához nem hordhat.

d) Sem hegymesternek, sem szőlőpásztornak nem szabad a más ember fájára fölhágnyi gyümölcszedni, hanem az fa alul, amit elér, szedhet.

4. A szőlőpásztorok füzeteése, minden vödörös szőlőtől: 1 icze bor, 1 kenyér, lódingra 1 pinz, az vidikiek ezenkívül egy fazik étellel is tartoznak.

5. Ha az szőlőpásztor nem bír valamely tolvajjal és kiált, segítséget kíván, valaki meghalván kiáltását, segítségre nem mégyen, mint az tolvaj ugy büntettetik.

6. A hegymesterek magok köteleességek és hivataljok szerint, szőlőkben gyakorta járni tartozván, fáradoznak, sőt désmáláskor is az uraknak szolgálni szoktanak, azért hegyvámtul egészben mentesek lesznek, désmát mindazáltal 20 akó boron fölül lett termisekbül adni tartoznak, kihez képest szükséges léssen désmáláskor a borokat megakolni. Azt is ehhez annectálván, hogy ollyatin hegyvámnak és désmának engedelmiben az urak maguk közt, a defectust, a proportione rata egyenlőképpen szenvedjék.

7. A hegymesterek, minden szombaton délben magas helyre állván, főlszóval kiáltásák ki az munkásokat az szőlőkből, akit pedig az kiáltás után mégis az munkán találják, megbüntethetik 16 pénzre.

8. A hegymesterek minden esztendőben: böjtelőszerdára, Szent-György-napra és Fülöp-Jakab-apostolok-napjára, mind külső belső hegyiséget még harmadnappal előbb beparancsolják 16 pénz büntetés alatt, a belső hegymesterek az belső gazdákat, a külső pedig a külsőket.

9. Ha valaki az urakon kívül, mást a szőlőtől akar eltilalmaztatnyi, a hegymesternek köll a tilalmat vighezvinni és ugyan a hegységbeli gazdát tilalmazza az belső hegymester, a külső vidiki gazdát a külső hegymester. A belsőknék fáradságokért füzeteések 4 pinz, az külső hegymester füzeteése ha vidikre mégyen 12 pinz, ha pedig maga helységbeli ember tilalmaz, annak is 4 pénz.

Articulus Tertius. A hegybeli gyűlésekrül.

1. Mivelhogy gyakorta esnek hegységünkben galibás dolgok és az szőlők miatt pörlekedisek, az olyan dolgoknak eligazítására, minden esztendőben háromszor, az egész külső és belső hegység, ide ezen helységben begyűljenek: 1. Böjtelő szerdára, 2. Szent-György-napra, 2. Fülöp-Jakab-napjára, mellyeken az hegységbeli törvények folyhatnak és böjtelő szerdárul apellálhatnyi Szent-György-napra, onnét Fülöp-Jakab-napjára, ott amely fél nem akar mégis előállani, convincáltatik.

2. Aki azokon a napokon hivatattván a hegymester által, be nem jön a gyűlésben, 16 pénzre büntettetik.

3. Aki azon gyülésekben, értetlenül kiáltoz vagy szitkozódik 16 pénzre büntetetik, ha pedig mással veszekedik s verekedik büntetése 4 forint.

4. Szent-Fülöp-napján a ki gyepü-járni ki nem mégyen és az hegymester hire nélkül elmarad, büntetise 16 pénz.

5. Ha kinek mi igazítása vagy az hegységben, egyéb napokon is kiviheti az hegységet, avagy csak ezen helységbeli esküdteket és birákat is az hegymesterekkel együtt, azok is elegendő igazítást tehetnek. Aki az hegységet kiviszi, tartozik az hegységnek 33 pinzzel.

Articulus Quartus. A gyepükről és kapukról.

1. Mivelhogy nagy helyen lévén fekvése szőlőhegyünknek, az gyepük igen megromladoznak, mellyeken az barmok bemenvén sok károkat tesznek, nemcsak az irtásokban az oltványokat, hanem a szőlőben a bujtásokat, ültetéseket, lugosokat letördelik, ezért minden bójtelő szerdán, az hegymester meghirdesse, hogy kiki gyepüit s azon levő kapukat megépítse, mert a ki meg nem igazítja büntetetik 1 icze borra, mindannyiszor amennyiszor csinálatlan találatik gyepüje.

2. Akiknek a gyepüre nem dül a szőlejek, amely kapun bejárnak, azt tartoznak megcsinálni, mellyet ha elmulasztanak úgy büntetettnek, mint aki az gyepüjét csinálatlan hagyja.

3. Aki pedig gyepüjét igazítja, úgy csinálja, hogy jól legyen és az marhák azon által ne menjenek vagy mehessenek, másként megbüntetik.

Articulus Quintus. Más dolgok eránt való büntetésekrül.

1. Aki más szőlejébül, a gazda hire nélkül kapahajtásokat, karókat, oltványokat úgy akárminémü gyümölcsfát elhoz, megtudódván, büntetetik 4 forintra ugyszintén aki a határkövet a szomszédja szőlejében bellebb teszi vagy annak barázdáját elkapálván, szőlőtöveit a maga szőlejehez foglalja.

2. Ha valaki, vasárnap és ünnepnapokon, isteni szolgálat előtt, akármely gyümölcsfára hág gyümölcsöt szedni, büntetetik 16 pénzre, úgy aki fával hagyigálja vagy fával gyümölcsöt veri; hanem az fa alul, szabad fölszedni és amit a fával kezével elér.

3. Valaki, vasárnap vagy ünnepnapokon, szent mise és praedicatio előtt, a pinczéhez mégyen, hogy szekérre a borát fölvyonassa büntetetik 1 forintra, hanemha kárra avagy más elmulthatatlan állapotra hozza, akkoron vagy az egyházi embertül, vagy pedig a hegymesterektül szabadságot kérjen.

4. Valaki, vasárnap vagy más ünnepnap, mikor más jámbor em-

berek a szent misére és Isten igéje hallgatására mennek az templomban, fölmegyén az pinczéhez, hogy ott igyék és részegeskedjék praedicáció előtt és az alatt, ha az olyan megtapasztaltatik, megbüntettetik minden engedelem nélkül 50 pénzre. Mert az Isten és az ő anyaszentegyháza vasárnapot és ünnepnapokat nem a pinczéknél való részegeskedésre, hanem az Isten igéje hallgatására rendelte.

Excipe a) Szabad mindazáltal ebidre való bort praedicáció előtt a pinczétül lehozni korsóval avagy palaczkkal.

b) Akinek méhéi vadnak, azoknak idejekben fölmehet vagy valamely cselédit azoknak őrzésekre fölküldheti.

5. Aki a hegyben verekedik, megbüntettetik az urak részirül 16 forintra, az hegység részirül 4 forintra és az illető büntetés alá vetendő vagy vettetett személyeket tartoznak a hegyesterek, előbb alkalmatosságok nem lévén, désmáláskor az uraságnak vagy azoknak tiszteinek minden okvetetlenül megjelenteni, ha pediglen eztet elmulasztják, és másoktól az büntetés alá valókát az uraság kitanulná, akkoron önnönmagok, a bünösökkel együtt az fölülemlített büntetést megadják. Ide értetődvén az is, hogy ha valakinek marhája a szőlőbe menne szaladésképpen, a kárt megfűzesse böcsü szerint, ha valamely gondviseletlenség által, az alább következő ötödik articulushoz 8. punctumja szerint, a büntetést megadván, a kárt is megfűzesse, nem lévén szabadságában a hegyestereknek, kárt valló felek nélkül, 4 forint büntetés alatt, megalkudnyi, és a marhát törvény kötelessége előtt kibocsátanyi, aki harmadnapot foglal magában.

6. Aki szőlejét minekelötte az urak megeresztik, megszedi, lopva, borátul megfosztatik.

7. Aki a lopót más szőlejében látván, be nem adja, a hegyesterek megtudván, ugy büntetődik mint lopó.

8. Ha valaki, marháját szánszándékkal a gypün belül hajtja avagy ereszti, megbüntettetik 4 forintra, ha pedig szaladésképpen mégyen be büntettetik 50 pénzre, melynek felit az adja meg akinek részén mégyen be a marha, avagy aki a kaput, melyen azon marha bement nyitva hagyja. Azonkivül, ha mi kárt tesz a marha, megböcsülvén ketten tartoznak magadnyi.

9. Aki szekéren mégyen az hegyre, a maga jószágán nappal kieresztheti a marhát, de ugy, hogy más jószágára ne ereszsze. Azokat pedig még ősszel a szőlők megszabadulása után, a gypün belül marháját még az maga jószágára bocsátanyi senki ne merészelve, mert ha ez ellen cselekszik valaki, az urak kezibén adatik.

10. Valaki, nem az maga rendelt útján, hanem az másén akar szőlejében menni, akár szekeren, akár gyalog, mikor gyümölcs és szőlő

vagyon az hegyen, azt a szőlőpásztor vagy hegymester megbüntetheti 16 pénzre, ha tilalmaztatván azon úttul, mégis hatalmasan azon jár, büntetése 4 forint. Az illetin mindennemű büntetésekből az negyedrészi sági templomra fordíttassék, minthogy ezáltal azon igaz Istennek dűcsősége promoveáltatik, amely bü áldásából szöleinknek veszzük termikeny-sigit. Ezen büntetist pedig az uraság tisztei percipiállyák, ad dispositio-nem dominorum terrestrium.

Excipe. Ha sági, vagy más vidiki ember, valamely jóakarójához akar mennyi az hegyen által, annak illendő útján elmehet, csakhogy valami kárt ne tegyen, de az is előbb megkiáltsa háromszor a szőlő-pásztort.

Articulus Sextus. A közös gyümölcsfáru.

Ha valakinek olyan helyen vagyon termőfája, hogy az ágáru az szölös-szomszédnek szölejében hullana az gyümölcse, a maga földirül azon szomszéd szabadon fölszedheti a gyümölcset, de a barázdán belül a szomszéd szölejében, mellyben a fa vagyon, nem szabad menni a gyümölcset fölszedni, sem az maga szölejében hajló ágakru leszedni: 16 pénz büntetés alatt, hanem csak az szedheti le a fáru, akié a fa.

Articulus Septimus. A szölő vallásáru és zálogolásáru.

1. Ha valamely helybeli gazda, az hegyen lévő örök szölejét el akarná adnyi, tehát tartozik elsőben: a vér szerint való atyjafiat, kinek azon szölőhez vérsége volna hegymester által megkináltatni s azután szölös szomszédját; ha pedig sem az atyjafiai, sem szomszédjai meg nem veszik, szabadon annak adhatja, akinek akarja. Melyet aki megveszen örökben, tartozik az eladó fél gyermekinek mindeneknek 1—1 pénzzel, az hegységnek pedig minden vödör szölötül való borral 1—1 vödörrel, a hegymestereknek pedig 12 *keztü-pénzzel*, az eladó fél pedig tartozik háromszor bevallanyi az hegység előtt és az hegységnek 4 icze bort adni.

2. A vallás pedig ilyenképpen lészen meg, ahol az hegység egyben-gyül, azon ház udvarára kimenvén az hegymester, kiáltja meg, azon eladandó szölőhöz tartozandó véreket és szomszidokat ilyen képpen megnevezvén az eladót: „N. N. itt s itt (mondja meg a szölő helyit) lévő szölejét eladja örökben, azért atyafiak és szomszédok ellene mon-dottok-é azon eladásnak, avagy nem?“ („Ezen kiáltáskor adatik az *keztüipénz*“.) Ha senki ellen nem mond, bemenvén az hegymester, az hegység előtt tegyen relatiót, hogy senki nem contradicált s akkor áljon elő az valló fél és az város fő esküdtje előtt ilyen képpen szólva: „Én N. N. vallom az én Sághegyen lévő örök szölömet, visszahíra-

tatlanképpen, ennek N. N., felesígenek, gyermekínekek és minden maradíkínekek, írul írta, és annak bírásában minden háborgatók ellen megoltalmazom“.

3. Illyenképpen, mind az hegymester a kiáltást és vallást is az eladó fél, három ízben véghezvívén, ha addig míg a valló bort meg nem iszsza hegyiség, valamely atyjafia vagy szomszéd ellene mond az eladásnak, tehát letívén az valló bornak az árát és a szőlónek is árát, annak melléje mehet és arrul levelet csináltathat. Ha pedig senki azon vallásnak ellene nem mond, tehát azon vallás állandó lészen.

4. Az zálogban lívő szőlót, senki följebb el nem adhatja, hanem csak amennyiben nála vagyon, máskint ha az ő örökös ura visszaváltja, az capitális summának fölit annak kell az zálogosnak megfűzetni aki följebb eladta. Itt observálja minden azt: „Emptor debet esse cautus“, a vevő okos legyen.

5. Mindazáltal ki olyan szőlót vészen zálogban, amelyben nemcsak bujtások hanem ültetések is kívántatnak, tehát valamennyi verem szőlót plántál abban, azt hegymester által megszámlálatván, minden vermet 33 pénzre tehet, és azt a summával, amelyben zálogban vette a szőlót, computálván annyival följebb eladhatja. A kiváltó örökös is tartozik a capitális summával együtt mind veremért az 33 pénzt megfűzetni.

6. Senki, a maga vér szerint való atyjafiának jussát el nem zálogosithatja, sem örökösítheti, annak hire nélkül.

Articulus Octavus. Micsoda gyermekekre száll ebben az hegyben a szőlő öröksége.

1. Az régi eleink azt tartották, hogy az jobbágyok fiai az leányág által meg ne szegínyíttessenek, mind az urak, s mind az magok károkkal, tehát az jobbágyoknak és polgároknak leányi, a Sághegyin, az szőlő örökségiben, nem succedálnak, míg a fiág föntáll; magva szakadván pedig a fiágnak, bemehetnek az leányok is az szőlőben.

2. Ezen hegybül járható jussokért a leányoknak, a fiak tartoznak 1 mentével és 1 szoknyával, mellyet ha a fiak nekik meg nem adnak, ők is kivehetik jussokat a szőlőbül.

3. Ha az atya testamentumot tévén, leányinak is hagyja a *magától szerzett* szőlőt, akkor az leány is belebocsáttatik.

4. Ha az szőlő, nem az atyárul, hanem az anyárul marad, akkor az leány is succedál. Ezt az két punctumot úgy értvén, hogy, ha a fiág a szőlőt akármikor megtartanyi és magájévé tennyi kívánja, istenes és lölkös böcsü szerint, a leányágot belőle kifűzetheti és ugyan ha nem tetszenék a böcsü, eránta az urasághoz is recurrálhat.

5. Ha valamely nemes ember bir szőlőt itt az hegyen; annak leányai is succedálnak abban, szabad lészen mindazonáltal az nemes embernek a szőlőt, leányágát kirekesztvén, csak fágra is az uraságtul fölkerényi.

6. Ha valamely szőlősgazda, magtalanul, fiak és leányok nélkül meghal, a legközelebb való atyjafiára, ha az sincsen az urakrá száll az szőleje.

Articulus Nonus. A szőlő elfoglalásáról.

Semmi foglaló tiszt, vagyis adósságkereső fél, az hegyben be nem bocsáttatik, hanem az kinek méltó kereseti vagyon, tartozik a hegységet börtelő szerdán megkeresnyi és adósát az hegyemester által az adósság megadása felül admoniáltatnyi, ki ha tizenötöd nap alatt meg nem fizet, az hegyemester a creditornak keziben adhatja az adós jószágát.

Articulus Decimus. A tilalomról.

Ha valamely ember, más szőlős gazdát avagy atyjafiát, kinek szőle-jéhez valami jussát pretendálná, el akar tilalmaztatnyi, tehát Gyertya-szentelő Boldog-Asszony-napján küldje az hegyemester ahhoz és keresse a maga jussát, kit ha megigér jó, ha pedig nem akar igérni, mindjárt tilalmaztassa azon nap a szőlőtül, mig az hegység által el nem igazit-tatik, s ottan börtelő szerdára citáltassa. Máskép, ha az megirt napon nem tilalmaztatja, s azon ember a szőlejét metszeti azon esztendőben meg is szedi, mert aki tilalom nélkül metsz és kapál, ugyanazon szed is.

Ha pedig a hegyemester azon gazdát, vagy felesigit, vagy valami cselédet házánál nem találja, mondja meg a tilalmat valamelyik szom-szédjának. Ha azok sem lesznek, csak az udvaron kiáltsa meg a tilalmat s azután amikor szólhat vele, mondja meg, hogy aznap tilalmazta, így helyes lészen a tilalom. Aki nem gondolván a tilalommal, azon pör alatt való szőlőt munkálja, ha felpörös elnyeri tüle az szőlejét, a munkája is elvesz.

Articulus Undecimus. Az osztályokrul.

Ha valamely atyafiak, szőleiken megakarnak osztoznyi, az, magok között is atyafiságosan meglehet, csak azon magok között való meg-egyezist azután, jelentsék meg az hegységnek.

Ha pedig valamely atyjafia, az másik atyjafiának jussát nem akarná kiadni az szőlőből, az injuriata fél a megtartó felet citáltassa börtelő szerdára az hegység elejben és ott keresse jussát, ha megnyerheti

vigye ki a hegységet és non obstante contradictione alterius partis, kötéllel fölmérheti hegymester által azon szőlőt, és elbarázdáltathatja a másik részétől s *megyekövet**) rakathat, mellyért mindenikért, 33 pénz jár az hegységnek.

Articulus Duodecimus. A citátiókrul és üdöhalasztásárul.

1. Aki törvényben, akármely törvényes napra nem compareálván, az első elmulasztásért marad 100 pénzen, az második elmulasztásért 200 pénzen, harmadszor ha mégis nem compareál convincáltatik. Mindazonáltal betegség, árviz, úrdolga miatt elmulaszthatja, ha elegendőképpen megbizonyítja.

2. Ha valaki, törvényhez készületlen lévén, törvényt nem akarna állonyi, börtelő szerdárul Szent-György-napra s onnénd Fülöp-Jakab-napra, pörít elhalaszthatja, onnénd tovább nem halaszthat, hanem törvényt köll állonyi, máskint convincáltatik.

3. Ha az actor, nem compareál az törvényre convincáltatik 100 pénzen, azonkívül az incattus, avagy alpörös elhalaszthatja pörít esztendeig s két napig.

4. Ha valamely embernek bevallott szőlejét, elakarja pörölni, elsőben szabván magát tilalomrul való 10. articulushoz, mindenkor pörölhet, maga szőlejének jussát revindicálhatja; hogyha mindazonáltal, az hegymesterek vigső kimondott pörnek sententiájából, pörösök közt valamely résznek, de főképpen az pénzletevőnek az szőlőt adjudicálnák, és az másik fél az pénzt fölvennyi nem akarná, akkoron tétetődjék le a pénznek summája hegymesterek keziben és abbul a hegymesterek a vigesimalitást kivehessik; elegendő oka nem lévén az kereső félnek, az uraság részire 16 forintban, az hegység részire 4 forintban azonnal megmarasztassék és az ártatlan félnek költsége, fáradsága érdemessen refundáltassik.

5. Ha valamely szőlősgazdának gyümölcsös fái volnának amelyek hathatós és notabilis árnyikoknak szomszédok szőlejében való elterjedések által, valamely alkalmatlanságot tennének és kárt okoznának, azokat gyümölcsfák gazdája előre, hegymesterek intésire, kivágni, toties quoties admoniti fuerint, 1 forint büntetés alatt tartoznak, ebben mindazonáltal illetin panasznak mivoltát megvizsgálván kitanulják és ha igaz-e? vagy sem? megtapasztalják.

6. A midőn a szedisnek ideje eljün, és az hegymesterek az ura-

*) Azaz *meggyekövet*.

ság által kiadott szabadságbul, ugyszintin a szőlőpásztorok termésiket megszedik, következendőképpen az hegyet fölszabadítják, akkoron szőlőpásztorok külsőbelieknek szorgalmatosan a hegy fölszabadítását tudtokra adván, ugy gyorsalkodjanak helységbeliek és külsőbeliek, hogy egy hét alatt, az üdő engedvén és az mustot kipréselvén, 4 forint büntetis alatt senki eladnyi ne meriszelje, miglem a borai meg nem akoltatnak és az szőlők megyéjén belül constituált désmások által megnevezett helyre, désmáját és hegyvámját, ahhoz tartozandókkal be nem adják és szolgálgják.

7. Minthogy mind nemes s mind nemtelen tartozik az szőlőhegység törvényeihez magát alkalmaztatnyi és engedelmeskednyi, következik az is, hogy, ha valakinek birása vagy ususa controversióba helyeztetnének, vagy valakitül annyival is inkább az uraságtul birt szőleinek és ahoz való appertinentiáknak minémüségeért impetráltatnának, akkoron a hegység előtt maga jussát megmutatnyi és levelekkel megbizonyítani tartozik. Mellyek alkalmatosságával, ugy találtatván, hogy az uraság és hegyesterek által kimutatott szőlőnek, magok authoritásával extendáltak volna, ugy mint nem magokétul recedálónak, ugyis már praemittált articulusokban nyomósan statuálva lévén, hogy a szőlő és hozzá való appertinentiák az uraság és hegyesterek által kiadattassanak.

8. Accedál az is, hogy, ha valaki az szőlőnek kiadatott fundust akár szőlőlábjának hívja, akár másnak, szántó földnek csinálja, úgy, mint szántó földet annyi esztendeig excolálja, amennyi esztendeig szőlőcsinálásra szabadsága vagyon és azután 3 esztendők eltelise után, ugyancsak szőlőtök nélkül szántó földnek találtatik, mivel annak se metszisit se kapálását nem teljesitheti, már megirt articulusok szerint, az uraság elvehesse és másnak adhassa, annyival is inkább azon fundusokat, amelyekből szőlők helyett gyümölcsöst a fölkérés ellen csináltak.

9. Föntartatik az is, hogy a szőlőknek gypüit az uraság és hegyesterek itiletekbül származandó büntetis alatt, senki küllebb kitenyi ne meriszelje, sőt hogy valaki azért, hogy szőlejenek erányában vagy másképpen is szőleje lévén, gypün kívül szántó földet ne csinálhasson, sőt akit nem remülhetnyi, ha valaki assentált volna, hegység törvényéhez eránta magát.

10. Mi mindezen articulusukat magok clausulájokkal alább megirt esztendőben és napban, Sághegyesterek és hegységbeliek instantiájokra confirmáltak, azt mindazonáltal specialiter föntartván, hogy, ha az üdők változtával, circumstantiák adjectiójával, ezen articulusoknak szükségképpen kölletnék váriálatnyi, modificáltatnyi, abrogáltatnyi, megszarporittatnyi, sokasodnyi és emendáltatnyi, mindezek eránt, ugy magun-

kat illető appellációt, magunk elejében terjeszteni és pleno iure ezek
iránt szükséges rendeléseket tenni és exoperálni magunknak reserválunk.
Datum Jánosháza, die 16. mensis Aprilis 1732.

Gróff Erdődy László s. k. (P. H.) Loco domini illustrissimi comitis
Adami Kéry de Ipolykér Paulus Kovács praepositus s. k. (P. H.)

Eredetije az Erdődy grófok jánosházai levéltárában.

Közli: *Dr. Giay Károly.*
